УДК 94(477)
DOI: https://doi.org/10.31652/2411-2143-2022-41-135-137

***Іван Романюк***
Вінницький державний педагогічний університет імені Михайла Коцюбинського
доктор історичних наук, професор (Україна)
e-mail: ivanvin811@gmail.com
ORCID: https://orcid.org/0000-0002-6427-9227
ResearcherID:AAB-4381-2020

***Тимофій Герасимов***
Вінницький національний технічний університет
доктор історичних наук, доцент (Україна)
e-mail: timger84@gmail.com
ORCID: https://orcid.org/0000-0003-4861-9825
ResearcherID: ABF-3323-2021
Scopus-Author ID: 57208176381

## Лілія Іваневич. Традиційний одяг українців Поділля (друга половина XIX – початок XXI ст.): історія, класифікація, конструктивно-художні та регіонально-локальні особливості. Монографія. Хмельницький: ФОП Мельник А. А., 2022. 800 с.: іл.

***Анотація.*** *У статті прорецензовано монографію Лілії Іваневич, в якій розглядається регіонально-локальна специфіка традиційного одягу українців Буковинської, Західної, Східної та Центральної зон Поділля другої половини XIX – початку XXI ст. Подано класифікацію народного одягу регіону за його конструктивно-художніми та функціонально-вжитковими характеристиками. Автор розкрила загальнонаціональні, особливі регіональні, специфічні субрегіональні ознаки формування щоденного, святкового й обрядового народних костюмів подолян.*

***Ключові слова****: Україна, Поділля, одяг, культура, регіон, особливості, традиції, побут.*

Розвиток вітчизняної історичної науки на сучасному етапі потребує створення регіональних досліджень духовної та матеріальної спадщини нашого народу. Такі праці покликані не лише систематизувати й належним чином репрезентувати характерні ознаки та функції традиційного побуту, зокрема вбрання українців різноманітних історико-етнографічних регіонів і районів України, але й сприяти насамперед практичному застосуванню національних традицій у сьогоденному бутті з метою їх збереження та популяризації.

Монографія Л. А. Іваневич органічно вписується в цей ряд, як виконаний на належному науковому рівні проєкт. Основна частина роботи складається зі вступу, п’яти розділів (23 підрозділів), висновків до кожного розділу, загальних висновків, списку використаних джерел і літератури, переліку умовних скорочень та додатків. Виокремлені підрозділи є збалансованими за обсягом, логічно доповнюють один одного та загалом забезпечують комплексний підхід до висвітлення історії, класифікації, конструктивно-художніх та регіонально-локальних рис традиційного костюма українських селян Поділля другої половини XIX – початку XXI ст.

Періодизація історіографічного процесу цілком виправдано поділена на чотири основних періоди: перший – початок досліджень – 1910-ті рр., заклав підґрунтя історіографії проблематики народного костюма українців Поділля; другий – 20-ті – 40-ві рр. XX ст., сформував історіографічні засади дослідження та сприяв нагромадженню фактичного матеріалу; третій – 50-і – 80-і роки XX ст., засвідчив про виокремлення наукового вивчення тематики традиційної ноші українців у самостійний напрямок народної культури; четвертий – 90-ті рр. XX – початок XXI ст., відродження наукового інтересу до історії, культури, традицій та побуту українців загалом й подолян зокрема, та зростання кількості регіональних історико-етнографічних досліджень.

У дослідженні особливо важливу роль відіграв теоретико-методологічний інструментарій. Автор творчо підійшов до обрання необхідних принципів і методів та застосував комплекс основних загальнонаукових, міждисциплінарних, специфічно-історичних методів пізнання. Це дозволило оптимально використати наявні джерела й літературу, системно провести наукове дослідження та повноцінно розкрити проблематику. Важливе значення мають територіальні межі праці, встановлені в окремому підрозділі на основі вивчення й аналізу наявних наукових концепцій щодо проблеми формування кордонів історико-етнографічного регіону Поділля та його локальних зон.

Монографія характеризується багатоплановістю порушених проблемно-тематичних ліній, які дали можливість під різними кутами зору здійснити теоретичну систематизацію і нове розв'язання наукової проблеми, пов'язаної зі створенням єдиного, узагальненого портрету традиційних комплексів убрання українських селян Поділля другої половини XIX – початку XXI ст. Так, у роботі чітко прослідковано процеси створення, побутування і трансформацій народних строїв українців Буковинського, Західного, Східного та Центрального субрегіонів у контексті історичних та соціально-економічних передумов розвитку досліджуваного регіону впродовж другої половини XIV – початку XXI ст.

Заявлені у роботі завдання структуровані та узгоджені, що забезпечило розкриття поставленої мети. Основна концептуальна лінія монографії зосереджена на дослідженні у трьох розділах класифікації, конструктивно-художніх та регіонально-локальних особливостей традиційного костюма подолян другої половини XIX – початку XXI ст. Тож автором сформовано єдину узагальнену класифікацію усіх компонентів народної ноші українців Буковинського, Західного, Східного й Центрального Поділля за ознаками статі, віку, функціонального використання, типу крою, техніки виготовлення, матеріалу, розміру, форми, залежно від специфіки одягових складових. Крім того, створено розширені класифікації натільного, поясного, плечового й верхнього одягу, головних уборів, взуття, прикрас, поясів і доповнень до одягу, узагальнено класифікації різновидів матеріалів для виготовлення й оздоблення компонентів подільського народного вбрання подолян, технік вишивання за ознакою частоти використання та домінантних орнаментальних мотивів за ознаками часу виникнення й походження. Подано детальну характеристику притаманних способів крою й конструкції усіх елементів комплексів одягу, прийомів і технік нанесення та розташування оздоблення (тканння, вибійки, вишивки й нашивок у вигляді аплікацій чи окремих деталей), орнаментики й кольорової гами декорування традиційної ноші українців Поділля. Широко розкрито загальнонаціональні, особливі регіональні, специфічні субрегіональні та локально-зональні ознаки композиційних методів формування щоденного, святкового й обрядового народних костюмів українських селян Буковинського, Західного, Східного та Центрального Поділля.

Висновки, зроблені автором за підсумками монографічного дослідження, аргументовані, відрізняються глибиною розкриття поставлених завдань та науковою новизною поданих матеріалів. Науковцем уперше систематизовано й узагальнено досягнення вітчизняної та зарубіжної історіографії досліджуваної проблеми; переосмислено низку висновків і концептуальних підходів, домінантних у кожному з напрямків; розкрито на основі власноруч опрацьованої чималої маловідомої джерельної бази повноцінну картину особливостей традиційної ноші українців усіх субрегіонів Поділля другої половини XIX – початку XXI ст.

Безперечно, рецензована робота містить цікаві та інформаційно-насичені додатки, що суттєво доповнюють її основний зміст. Вони складаються з: термінологічного словника народних назв елементів подільського строю (всього 561 найменування); графічних карт-схем побутування характерних компонентів традиційного комплексу вбрання подолян (всього 11 карт); 89 малюнків типів крою та декорування одягу; 31 таблиці оздоблювальних орнаментальних мотивів українців Поділля; художніх реконструкцій народної ноші другої половини XIX – початку XX ст., проєктів сучасних моделей одягу з використанням подільських традицій та давніх і сучасних світлин компонентів костюма подолян та їх цілісних комплексів (всього 45 малюнків і 535 світлин). Позитивно оцінюючи рецензовану працю, загалом хотілося б висловити побажання на майбутнє, що полягає у долученні до роботи більшої кількості старих світлин різних досліджуваних періодів усіх локальних зон Поділля, котрі б ще чіткіше відобразили процеси компонування одягових складових в єдині комплекси вбрання та їх трансформацій упродовж XX – початку XXI ст.

Видання зацікавить істориків, етнографів, краєзнавців, культурологів, мистецтвознавців, усіх тих, кому небайдужа українська історія та культура.